

T.C.

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM FAKÜLTESİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

PROGRAM DEĞERLENDİRME RAPORU

0.GİRİŞ

0.1 BÖLÜME AİT BİLGİLER

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümümüz bünyesinde Müzik Eğitimi ve Resim-iş Eğitimi olmak üzere 2 ABD bulunmaktadır. Anabilim Dallarına ilişkin öğrenci, öğretim elemanı ve derslik bilgileri şu şekildedir;

		Müzik Eğitimi ABD	Resim-iş Eğitimi ABD
Akademik Personel Bilgileri	Öğretim Üyesi Sayısı	5	3
	Öğretim Görevlisi Sayısı	2	2
	Araştırma Görevlisi Sayısı		1
	Lisans Öğrenci Sayısı	37	77
	Tezli Yüksek Lisans Öğrenci Sayısı	-	-
	Tezsiz Yüksek Lisans Öğrenci Sayısı	-	-
Derslik Bilgileri		3 (Anabilim Dalları derslikleri ortak kullanmaktadır)	
Toplantı Salonu		1 (Anabilim Dalları derslikleri ortak kullanmaktadır)	

1. ÖĞRENCİLER

1.1 Programa kabul edilen öğrenciler, programın kazandırmayı hedeflediği çıktıları (bilgi, beceri ve davranışları) öngörülen sürede edinebilecek altyapıya sahip olmalıdır. Öğrencilerin kabulünde göz önüne alınan göstergeler izlenmeli ve bunların yıllara göre gelişimi değerlendirilmelidir.

Programlara öğrenci kabulü özel yetenek sınavı ile yapılmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin yukarıda sayılan altyapıya sahip olup olmadıklarını değerlendirecek bir sistem kullanılmamaktadır.

1.2.Yatay ve dikey geçişle öğrenci kabulü, çift ana dal, yan dal ve öğrenci değişimi uygulamaları ile başka kurumlarda ve/veya programlarda alınmış dersler ve kazanılmış kredilerin değerlendirilmesinde uygulanan politikalar ayrıntılı olarak tanımlanmış ve uygulanıyor olmalıdır.

Bu maddede sayılan uygulamalar "Aksaray Üniversitesi Ön Lisans, Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği "ne uygun bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Yatay ve dikey geçişle gelen öğrencilerin intibak işlemleri önceden ilan edilmiş objektif intibak şartlarına göre yapılmaktadır.

1.3.Kurum ve/veya program tarafından başka kurumlarla yapılacak anlaşmalar ve kurulacak ortaklıklar ile öğrenci hareketliliğini teşvik edecek ve sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Öğrenci hareketliliği Erasmus koordinatörlüğünün ikili anlaşma yaptığı üniversiteler ile gerçekleşmektedir. Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda bir öğrenci bu programdan faydalanmıştır. Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı'nda herhangi bir öğrenci henüz bu programdan faydalanmamıştır.

Kanıtlar

<http://erasmusanlasma.aksaray.edu.tr/public/>

1.4. Öğrencileri ders ve kariyer planlaması konularında yönlendirecek danışmanlık hizmeti verilmelidir.

Aksaray Üniversitesi Lisans/ Ön Lisans Öğrenci Danışmanlığı Uygulama Yönergesi kapsamında öğrencilere ders ve kariyer planlaması konusunda danışmanlık yapılmaktadır. Bu yönerge aşağıda belirtilmiştir.

<https://ogris.aksaray.edu.tr/files/danismanlik.pdf>

1.5. Öğrencilerin program kapsamındaki tüm dersler ve diğer etkinliklerdeki başarıları şeffaf, adil ve tutarlı yöntemlerle ölçülmeli ve değerlendirilmelidir.

Öğrencilerin tüm dersler ve etkinliklerdeki başarıları Bologna bilgi paketleri çerçevesindeki ölçütlere göre yapılır.

1.6. Öğrencilerin mezuniyetlerine karar verebilmek için, programın gerektirdiği tüm koşulların yerine getirildiğini belirleyecek güvenilir yöntemler geliştirilmiş ve uygulanıyor olmalıdır.

Öğrencilerin mezuniyet kararlarına ilişkin kontroller büyük bir titizlikle son sınıf danışmanları, mezuniyet komisyonu ve öğrenci işleri idari birimi tarafından gerçekleştirilir.

2. PROGRAM EĞİTİM AMAÇLARI

2.1. Değerlendirilecek her program için program eğitim amaçları tanımlanmış olmalıdır.

Resim-İş ve Müzik Eğitimi Anabilim Dallarının hedefi, temel alan ve meslek bilgisine sahip, kendini geliştirebilen ve ülkemizin ve dünyanın sorun ve gereksinimlerine duyarlı, çocuklara yönelik olumlu tutum ve davranışlara sahip, toplum ve çevre sorunlarına duyarlı, meslek etiğine uygun şekilde davranan, okul öncesi öğretmenleri, bu alanda çalışacak akademisyenler ve diğer profesyonelleri yetiştirmektir. Anabilim Dalının öncelikli amacı Atatürk ilke ve inkılaplarına içtenlikle bağlı, ulusal ve evrensel kimlik bilincine sahip, hoşgörülü, adil, demokrasi kültürünü özümsemiş, mesleki yeterlilik ve estetik duyarlılığa sahip, araştıran, analitik ve eleştirel düşünebilen, iletişim becerileri gelişmiş, kendisiyle ve çevresiyle barışık, yapıcı, yaratıcı, seçkin öğretmen adayları yetiştirmektir.

2.2. Bu amaçlar; programın mezunlarının yakın bir gelecekte erişmeleri istenen kariyer hedeflerini ve mesleki beklentileri tanımına uymalıdır.

Mezunlarımızın MEB’de öğretmen olarak çalışması veya üniversitelerde akademik çalışmalara devam etmeleri hedeflenmektedir.

2.3. Kurumun, fakültenin ve bölümün öz görevleriyle uyumlu olmalıdır

Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen ilkelere göre genel kültür, özel alan ve eğitme-öğretme bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmış öğretmenler yetiştirmenin yanı sıra, bilimsel yaklaşımı, demokratik anlayışı, akademik üretimi, ülkemizde ve dünyada değişimlere uyum sağlamayı, ekip çalışması ve multidisipliner iletişim becerilerine sahip, eğitim teknolojilerini kullanabilen, toplumun değerleriyle barışık, edebiyat, sanat, spor ve kültürel değerlere sahip çıkan, çeşitliliği bir zenginlik olarak gören, teori ile uygulamayı birleştiren, özgüveni ve hoşgörüsü olan, yaşam boyu öğrenmeyi ve kendini yenilemeyi ilke edinmiş, kendisiyle ve çevresiyle barışık, eleştirel düşünebilen ve düşüncesini üslubunca ifade edebilen, Türkçenin gelişmesine, doğru ve güzel kullanılmasına özen gösteren, toplumun eğitim düzeyini nitelik ve nicelik açısından geliştirmeye katkı sağlayabilen öğretmenler yetiştirmek fakültemizin misyonudur.

2.4. Programın çeşitli iç ve dış paydaşlarını sürece dahil ederek belirlenmelidir.

Anketler yardımı ile iç paydaşlar olan öğrencilerin memnuniyetleri izlenmektedir. Bu anketler eğitimin kalitesinin artırılmasına hizmet etmektedir. Dış paydaşlar ile de bilgi paylaşımları ve eğitim süreçlerini iyileştirme amaçlı görüşmeler yapılmaktadır.

2.5. Kolayca erişilebilecek şekilde yayımlanmış olmalıdır.

Programlara ait derslerin amaçları ve çıktıları açık bir şekilde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) kataloğu içerisinde ifade edilmektedir.

Kanıt

<https://obs.aksaray.edu.tr/oibs/bologna>

2.6. Programın iç ve dış paydaşlarının gereksinimleri doğrultusunda uygun aralıklarla güncellenmelidir.

Eğitim Fakültesi Dekanlığı bünyesinde programların iç ve dış paydaşları ile toplantılar düzenlenmektedir.

3. PROGRAM ÇIKTILARI

3.1. Program çıktıları, program eğitim amaçlarına ulaşabilmek için gerekli bilgi, beceri ve davranış bileşenlerinin tümünü kapsamalı ve ilgili (MÜDEK,FEDEK,SABAK,EPDAD vb. gibi) Değerlendirme Çıktılarını da içerecek biçimde tanımlanmalıdır. Programlar, program eğitim amaçlarıyla tutarlı olmak koşuluyla, kendilerine özgü ek program çıktıları tanımlayabilirler.

AKTS Türkiye Yükseköğretim Yeterlikleri Çerçevesi Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi hedefleri ve Bologna Süreci çerçevesinde ulusal ve uluslararası paydaşlarca tanınan yeterlilikler kapsamında program çıktıları net bir şekilde tanımlanmıştır.

3.2. Program çıktılarının sağlanma düzeyini dönemsel olarak belirlemek ve belgelemek için kullanılan bir ölçme ve değerlendirme süreci oluşturulmuş ve işletiliyor olmalıdır.

İfadede yer alan bir sistem henüz oluşturulmamıştır. Ancak program çıktılarını sağlanma düzeyini yapılan sözlü mülakatlar ve yazılı sınavlar belirlemektedir.

3.3. Programlar mezuniyet aşamasına gelmiş olan öğrencilerinin program çıktılarını sağladıklarını kanıtlamalıdır.

Programlardan mezun olabilmek için programda mevcut bulunan zorunlu ve seçmeli derslerin başarıyla tamamlanması (toplam 240 AKTS), en az 2.0 ağırlıklı not ortalamasına sahip olunması, güz ve bahar olmak üzere 2 yarıyıl Öğretmenlik Uygulamasını başarıyla tamamlanması gerekmektedir. Bu süreç öğrencilerin akademik danışmanları, anabilim dalı ve bölüm başkanları tarafından kontrol edilmekte ve mezuniyet işlemleri gerçekleştirilmektedir.

4. SÜREKLİ İYİLEŞTİRME

4.1. Kurulan ölçme ve değerlendirme sistemlerinden elde edilen sonuçların programın sürekli iyileştirilmesine yönelik olarak kullanıldığına ilişkin kanıtlar sunulmalıdır.

Eğitim-öğretim dönemi başında öğrencilerimiz ile iyileştirme amaçlı toplantılar yapılmaktadır. Bu toplantılara tüm anabilim dalı öğretim elemanları katılmaktadır.

4.2. İyileştirme çalışmaları, başta Ölçüt 2 ve Ölçüt 3 ile ilgili alanlar olmak üzere, programın gelişmeye açık tüm alanları ile ilgili, sistematik bir biçimde toplanmış, somut verilere dayalı olmalıdır.

İyileştirme çalışmaları, somut verilere dayanmaktadır. Ders dosyaları hazırlanarak programların amaçlarına ne kadar ulaşıldığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Her dönem başında Bologna sistemi ile gerekli düzenlemeler yapılmaktadır

5. EĞİTİM PLANI

5.1. Her programın program eğitim amaçlarını ve program çıktılarını destekleyen bir eğitim planı (müfredatı) olmalıdır. Eğitim planı bu ölçütte verilen ortak bileşenler ve disipline özgü bileşenleri içermelidir.

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü anabilim dalı müfredatlarını, Yükseköğretim Kurumu tarafından ortaya konulan “Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları” oluşturmaktadır. Bu programlar anabilim dallarında uygulanmaktadır. Müfredatlar aşağıda yer verilen linklerden ulaşılabilir

Kanıtlar

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Muzik_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf

https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Resim_Is_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf

5.2. Eğitim planının uygulanmasında kullanılacak eğitim yöntemleri, istenen bilgi, beceri ve davranışların öğrencilere kazandırılmasını garanti edebilmelidir.

Programların ders içerikleri Bologna Bilgi Paketinde yer almakta ve öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri ve davranışlar garanti edilmektedir.

Kanıtlar

<https://obs.aksaray.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=05&curSunid=10480#>

<https://obs.aksaray.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=05&curSunid=10316#>

5.3. Eğitim planının öngörüldüğü biçimde uygulanmasını güvence altına alacak ve sürekli gelişimini sağlayacak bir eğitim yönetim sistemi bulunmalıdır.

Eğitim planının öngörüldüğü biçimde uygulanmasını güvence altına alacak ve sürekli gelişimini sağlayacak bir eğitim yönetim sistemi <https://teb.aksaray.edu.tr/> adresinde yer almaktadır.

5.4. Eğitim Planı, En az bir yıllık ya da en az 32 kredi ya da en az 60 AKTS kredisi tutarında temel bilim eğitimi içermelidir.

Anabilim dallarında her bir akademik yıl için 60 AKTS'lik ders yükü tanımlanmıştır.

5.5. En az bir buçuk yıllık ya da en az 48 kredi ya da en az 90 AKTS kredisi tutarında temel (mühendislik, fen, sağlık...vb.) bilimleri ve ilgili disipline uygun meslek eğitimi içermelidir.

Öğrenciler mezun olabilmek için en az 240 AKTS'yi başarıyla tamamlamalıdır. Derslerin ayrıntılı içerikleri Bologna Bilgi Paketlerinde yer almaktadır.

5.6. Eğitim programının teknik içeriğini bütünleyen ve program amaçları doğrultusunda genel eğitim olmalıdır.

Programlarda 1 ve 2 şeklinde teorik içerikler ile bütünleştirilen dersler bulunmaktadır. Bununla beraber, seçmeli dersler de programın amaçlarına ulaşmasını sağlamaktadır.

5.7. Öğrenciler, önceki derslerde edindikleri bilgi ve becerileri kullanacakları, ilgili standartları ve gerçekçi kısıtları ve koşulları içerecek bir ana uygulama/tasarım deneyimiyle, hazır hale getirilmelidir.

Lisans programlarında öğrencilerin donanımlı bir şekilde yetişmelerine yönelik teorik ve uygulamalı dersler bulunmaktadır. Müzik Eğitimi ABD bünyesinde öğrencilerimizin drama, müzik vb. alanlara yönelik dersler için tasarlanmış sınıflarda uygulama yapma imkanları bulunmaktadır. Resim-İş Öğretmenliği ABD öğrencileri için uygulamalı dersler sanat atölyelerinde yürütülmektedir. Her 2 ABD

öğrencileri programlarının 7 ve 8. yarıyıllarında Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında MEB'e bağlı ortaokul ve liselerde birebir sınıf ortamında bulanarak öğretmenliği deneyimlemektedir.

6. ÖĞRETİM KADROSU

6.1. Öğretim kadrosu, her biri yeterli düzeyde olmak üzere, öğretim üyesi-öğrenci ilişkisini, öğrenci danışmanlığını, üniversiteye hizmeti, mesleki gelişimi, sanayi, mesleki kuruluşlar ve işverenlerle ilişkiyi sürdürülebilmeyi sağlayacak ve programın tüm alanlarını kapsayacak biçimde sayıca yeterli olmalıdır.

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı yeterlidir. Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesine ihtiyaç bulunmaktadır. Resim-İş Eğitimi ABD ise yeterli sayıda öğretim üyesi bulunmaktadır. Anabilim dallarımızda her sınıf düzeyi için öğretim elemanları tarafından akademik danışmanlık hizmeti verilmektedir.

6.2. Öğretim kadrosu yeterli niteliklere sahip olmalı ve programın etkin bir şekilde sürdürülmesini, değerlendirilmesini ve geliştirilmesini sağlamalıdır.

Öğretim kadroları Aksaray Üniversitesi Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönergesine göre şekillenmektedir. Üniversite bünyesinde bulunan Sürekli Eğitim Merkezi ise mesleki gelişime destek olacak faaliyetler düzenlemektedir.

Kanıtlar

<https://www.aksaray.edu.tr/indir/7cbbf688-0e0e-41b1-b4e8-82dc846532ec.doc>

6.3. Öğretim üyesi atama ve yükseltme kriterleri yukarıda sıralananları sağlamaya ve geliştirmeye yönelik olarak belirlenmiş ve uygulanıyor olmalıdır.

Öğretim üyesi atama ve yükseltme kriterleri yeterli bulunmaktadır.

7. ALTYAPI

7.1. Sınıflar, laboratuvarlar ve diğer teçhizat, eğitim amaçlarına ve program çıktılarına ulaşmak için yeterli ve öğrenmeye yönelik bir atmosfer hazırlamaya yardımcı olmalıdır.

Eğitim fakültesi bünyesinde eğitim-öğretim ve araştırma amaçlı kullanılmak üzere 30 adet internete bağlı 19" LCD monitörlü bilgisayar içereni projeksiyonlu, 80 metrekare genişliğinde bilgisayar Laboratuvarı bulunmaktadır. Ayrıca Fen Eğitime dayalı etkinliklerin ve derslerin yürütülebilmesi için kullanılması planlanan Fen Eğitimi Laboratuvarı bulunmaktadır. Fizik, kimya, biyoloji alanlarında faaliyet gösterebilecek laboratuvarlar da yapılabilecek etkinliklerde faydalanabilecek bir vücut modeli, bir iskelet modeli, 30 adet büyüteç, 10 adet multimetre, 4 ayna, 20 adet mikroskop, molekül model setleri, iletken teller, 2 adet elektroskop, 2 adet ışık elektronik seti, 3 adet eşit kollu terazi ve 1 adet elektrik güç kaynağı bulunmaktadır.

Her 2 ABD için lisans öğrenci sayısının toplamı göz önüne alındığında 3 derslik yeterlidir. Bu yetersizliğin yanı sıra öğretime yönelik derslerde içeriğin zenginleştirilmesi amacıyla hareketli sınıfa da ihtiyaç duyulmaktadır.

7.2. Öğrencilerin ders dışı etkinlikler yapmalarına olanak veren, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılayan, mesleki faaliyetlere ortam yaratarak, mesleki gelişimlerini destekleyen ve öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerini canlandıran uygun altyapı mevcut olmalıdır.

Üniversitemizde 46 adet öğrenci topluluğu bulunmaktadır. Öğrenci toplulukları, öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemeyi, onların sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı hedeflemektedir.

7.3. Programlar öğrencilerine modern mühendislik araçlarını kullanmayı öğrenebilecekleri olanakları sağlamalıdır. Bilgisayar ve enformatik altyapıları, programın eğitim amaçlarını destekleyecek doğrultuda, öğrenci ve öğretim üyelerinin bilimsel ve eğitsel çalışmaları için yeterli düzeyde olmalıdır.

Bölümde öğrencilerin kullanımına yönelik bir adet bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Sınıflarda bulunan akıllı tahtalar ve projeksiyon cihazları eğitim-öğretim süreçlerine katkıda bulunmaktadır.

7.4. Öğrencilere sunulan kütüphane olanakları eğitim amaçlarına ve program çıktılarına ulaşmak için yeterli düzeyde olmalıdır.

Merkezi kütüphanemizde basılı kaynaklar (100.495 kitap) bakımından oldukça zengin olup, alt yapı ve erişim olanakları ile öğrencilere yeterli şekilde destek olmaktadır.

7.5. Öğretim ortamında ve öğrenci laboratuvarlarında gerekli güvenlik önlemleri alınmış olmalıdır. Engelliler için altyapı düzenlemesi yapılmış olmalıdır.

Üniversitemiz engelsiz bir kampüs olma adına birçok başarılı çalışma yapmış ve yapmaya devam etmektedir.

8. KURUM DESTEĞİ VE PARASAL KAYNAKLAR

8.1. Üniversitenin idari desteği, yapıcı liderliği, parasal kaynaklar ve dağıtımında izlenen strateji, programın kalitesini ve bunun sürdürülebilmesini sağlayacak düzeyde olmalıdır.

Öğretim üyelerinin faydalanabileceği Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi mevcuttur.

https://bap.aksaray.edu.tr/?act=staff&act2=ozet&_pg_id_=P310

8.2. Kaynaklar, nitelikli bir öğretim kadrosunu çekecek, tutacak ve mesleki gelişimini sürdürmesini sağlayacak yeterlilikte olmalıdır.

Yeterli olmadığı ve destek gerektiği düşünülmektedir.

8.3. Program için gereken altyapıyı temin etmeye, bakımını yapmaya ve işletmeye yetecek parasal kaynak sağlanmalıdır.

Dekanlık tarafından altyapı temin etmeye, bakımını yapmaya ve işletmeye yetecek parasal kaynaklar sağlanmaktadır.

8.4. Program gereksinimlerini karşılayacak destek personeli ve kurumsal hizmetler sağlanmalıdır. Teknik ve idari kadrolar, program çıktılarına sağlamaya destek verecek sayı ve nitelikte olmalıdır.

İdari, teknik ve yardımcı personel sayısı yetersizdir.

9. ORGANİZASYON VE KARAR ALMA SÜREÇLERİ

9.1. Yükseköğretim kurumunun organizasyonu ile rektörlük, fakülte, bölüm ve varsa diğer alt birimlerin kendi içlerindeki ve aralarındaki tüm karar alma süreçleri, program çıktılarının gerçekleştirilmesini ve eğitim amaçlarına ulaşılmasını destekleyecek şekilde düzenlenmelidir.

Programlardaki mezunların donanım hedefleri ve programımızın eğitim amaçları için kararlar anabilim dalı kurulları tarafından alınmakta olup bölüm başkanlığı ve dekanlık vasıtasıyla üniversite senatosuna iletilmektedir. Senato karar alma süreçlerinde anabilim dallarına gelen talepleri göz önünde bulundurmaktadır.

10. PROGRAMA ÖZGÜ ÖLÇÜTLER

10.1. Programa Özgü Ölçütler sağlanmalıdır.

Programlarımız için Akreditasyon kuruluşları tarafından uygulanan ya da YÖKAK sisteminde yer alan ölçütlere ek olarak program tarafından geliştirilen ek ölçütler bulunmamaktadır.

SONUÇ

GÜÇLÜ YÖNLERİMİZ

- Genç ve dinamik bir kadroya sahip olması
- Öğretim üyelerinin uzmanlıklarının alanlarında almış olması
- Ulusal ve uluslararası yayınların iyi düzeyde olması
- Eğitim, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine daha fazla ağırlık verilmesi
- Fakültemizde yapılan çalışmaların kurumumuzun adını duyurabilecek düzeye gelmesi
- Yenilik ve gelişmelere açık bir fakülte yönetiminin olması
- Bologna süreci çerçevesinde ders programlarının güncellenmiş olması
- Öğrenci yurtlarının kampüse yakın olması
- Kütüphanenin yeterli niteliğe sahip olması

ZAYIF YÖNLERİMİZ

- Öğrenci sayısını karşılayabilecek yeterli derslik bulunmaması
- İdari, teknik ve yardımcı personel sayısının yetersiz olması
- Uluslararası yayın ve projeleri arttırma ihtiyacı
- Bölüm içerisinde bilimsel çalışmalarda iş birliğinde eksiklik
- Araştırma projeleri başvuru sayısının az olması
- Ulusal ve uluslararası proje imkanlarının yeterince değerlendirilememesi ve proje tekliflerinin yetersizliği